

p-ISSN 2308-5258

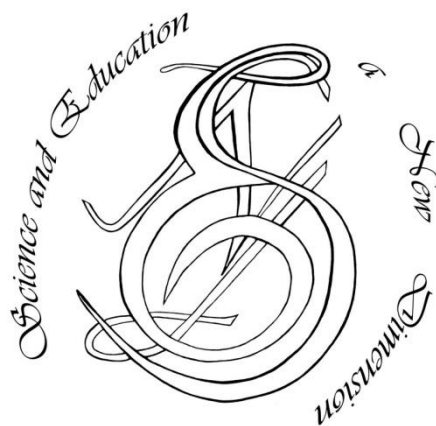
e-ISSN 2308-1996

X(77), Issue 264, 2022 Feb.

SCIENCE AND EDUCATION A NEW DIMENSION

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2022-264X77>

Philology

Editorial board

Editor-in-chief: Dr. Xénia Vámos

Honorary Senior Editor:

Jenő Barkáts, Dr. habil. **Nina Tarasenkova, Dr. habil.**

Andriy Myachykov, PhD in Psychology, Senior Lecturer, Department of Psychology, Faculty of Health and Life Sciences, Northumbria University, Northumberland Building, Newcastle upon Tyne, United Kingdom

Edvard Ayvazyan, Doctor of Science in Pedagogy, National Institute of Education, Yerevan, Armenia

Ferenc Ihász, PhD in Sport Science, Apáczai Csere János Faculty of the University of West Hungary

Ireneusz Pyrzyk, Doctor of Science in Pedagogy, Dean of Faculty of Pedagogical Sciences, University of Humanities and Economics in Wrocław, Poland

Irina Malova, Doctor of Science in Pedagogy, Head of Department of methodology of teaching mathematics and information technology, Bryansk State University named after Academician IG Petrovskii, Russia

Irina S. Shevchenko, Doctor of Science in Philology, Department of ESP and Translation, V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine
Department of Psychology, Faculty of Health and Life Sciences, Northumbria University, Northumberland Building, Newcastle upon Tyne, United Kingdom

Kosta Garow, PhD in Pedagogy, associated professor, Plovdiv University „Paisii Hilendarski”, Bulgaria

László Kótis, PhD in Physics, Research Centre for Natural Sciences, Hungary, Budapest

Larysa Klymanska, Doctor of Political Sciences, associated professor, Head of the Department of Sociology and Social Work, Lviv Polytechnic National University, Ukraine

Liudmyla Sokurianska, Doctor of Science in Sociology, Prof. habil., Head of Department of Sociology, V.N. Karazin Kharkiv National University

Marian Włoshinski, Doctor of Science in Pedagogy, Faculty of Pedagogical Sciences, University of Humanities and Economics in Wrocław, Poland

Melinda Nagy, PhD in Biology, associated professor, Department of Biology, J. Selye University in Komarno, Slovakia

Alexander Perekhrest, Doctor of Science in History, Prof. habil., Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

Nikolai N. Boldyrev, Doctor of Science in Philology, Professor and Vice-Rector in Science, G.R. Derzhavin State University in Tambov, Russia

Oleksii Marchenko, Doctor of Science in Philosophy, Head of the Department of Philosophy and Religious Studies, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

Olga Sannikova, Doctor of Science in Psychology, professor, Head of the department of general and differential psychology, South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky, Odesa, Ukraine

Oleg Melnikov, Doctor of Science in Pedagogy, Belarusian State University, Belarus

Perekhrest Alexander, Doctor of Science in History, Prof. habil., Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy, Ukraine

Riskeldy Turgunbayev, CSc in Physics and Mathematics, associated professor, head of the Department of Mathematical Analysis, Dean of the Faculty of Physics and Mathematics of the Tashkent State Pedagogical University, Uzbekistan

Roza Uteeva, Doctor of Science in Pedagogy, Head of the Department of Algebra and Geometry, Togliatti State University, Russia

Seda K. Gasparyan, Doctor of Science in Philology, Department of English Philology, Professor and Chair, Yerevan State University, Armenia

Sokuriaynska Liudmyla, Doctor of sociological science. Prof. Head of Department of Sociology. V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

Svitlana A. Zhabotynska, Doctor of Science in Philology, Department of English Philology of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

Tatyana Prokhorova, Doctor of Science in Pedagogy, Professor of Psychology, Department chair of pedagogics and subject technologies, Astrakhan state university, Russia

Tetiana Hranchak, Doctor of Science Social Communication, Head of department of political analysis of the Vernadsky National Library of Ukraine

Valentina Orlova, Doctor of Science in Economics, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine

Millousheva-Boykina Dobrinka Vassileva, PhD, assoc. professor at the Faculty of Mathematics and Informatics, Plovdiv University „Paisii Hilendarski”

Veselin Kostov Vasilev, Doctor of Psychology, Professor and Head of the department of Psychology Plovdiv University „Paisii Hilendarski”, Bulgaria

Vladimir I. Karasik, Doctor of Science in Philology, Department of English Philology, Professor and Chair, Volgograd State Pedagogical University, Russia

Volodimir Lizogub, Doctor of Science in Biology, Head of the department of anatomy and physiology of humans and animals, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

Zinaida A. Kharitonchik, Doctor of Science in Philology, Department of General Linguistics, Minsk State Linguistic University, Belarus

Zoltán Poór, CSc in Language Pedagogy, Head of Institute of Pedagogy, Apáczai Csere János Faculty of the University of West Hungary

Managing editor:

Diana Barkáts

© EDITOR AND AUTHORS OF INDIVIDUAL ARTICLES

The journal is published by the support of Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe

BUDAPEST, 2015

Statement:

By submitting a manuscript to this journal, each author explicitly confirms that the manuscript meets the highest ethical standards for authors and co-authors. Each author acknowledges that fabrication of data is an egregious departure from the expected norms of scientific conduct, as is the selective reporting of data with the intent to mislead or deceive, as well as the theft of data or research results from others. By acknowledging these facts, each author takes personal responsibility for the accuracy, credibility and authenticity of research results described in their manuscripts. All the articles are published in author's edition.

The journal is published under Creative Commons Attribution License v4.0

THE JOURNAL IS LISTED AND INDEXED IN:

INDEX COPERNICUS: ICV 2014: 70.95; ICV 2015: 80.87; ICV 2016: 73.35; ICV 2018: 90.25;
ICV 2019: 89.50; ICV 2020: 94.89

GOOGLE SCHOLAR

CROSSREF (DOI prefix:10.31174)

ULRICHS WEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY

UNION OF INTERNATIONAL ASSOCIATIONS YEARBOOK

SCRIBD

ACADEMIA.EDU

CONTENT

Функціонально-комунікативні особливості просодичної складової у англomовному казковому дискурсі <i>A. O. Чеботарьова</i>	7
Anti-concept. Opposition. Antonym. Linguistic Overview <i>T. V. Davydova, V. O. Bondarenko</i>	11
Когнітивні характеристики фразеологізмів з антропонімічним компонентом (концепт “людина у світі”) <i>Г. В. Душлева</i>	19
Գիվանագիտական դիսկուրսի հետազոտման հայեցակերպը լեզվաբանության մեջ <i>Վ. Ա. Ղուկասյան</i>	23
Numerical idioms in English and Armenian <i>A. Hovhannisyan</i>	30
Англomовна комунікативна стратегія ухилення та пом’якшення: інтонаційний аспект <i>Н. В. Гурина</i>	36
Using narratives of personal experience in L2 oral language proficiency testing <i>L. V. Knyshevyytska</i>	41
Шекспірівська «Буря» в модерністському дискурсі самотності В. Г. Одена <i>Н. О. Любарєць, А. О. Дранніков</i>	44
Linguistics of sports media discourse: metaphors that produce sense of belonging <i>T. H. Lukianets</i>	49
Credibility effect in online news: media-rhetoric perspective (based on color terms use) <i>Н. Н. Lukianets</i>	52
Apropos of Language Varieties and Multilingualism in Audiovisual Translation <i>B. O. Pliushch</i>	56
Փոխաբերության թարգմանությունը գրական երկում լեզվաճանաչողական դիտանկյունից <i>Ների Սարգսյան</i>	60
Metaphor as a means of new lexemes’ formation within the semantic field of COVID-19 <i>N. V. Skybytska</i>	65
Поняттєві компоненти терміноконцептів на позначення інвалідності в сучасній турецькій мові <i>М. П. Цвид, Г. Ю. Спотар-Аяр</i>	69

Англомова комунікативна стратегія ухилення та пом'якшення: інтонаційний аспект

Н. В. Гурина

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна.

Corresponding author. E-mail: n.huryna@kubg.edu.ua

Paper received 03.02.22; Accepted for publication 16.02.22.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2022-264X77-06>

Анотація. Стаття актуалізує необхідність включення соціолінгвістичних знань з національно-культурною специфікою до професійно-орієнтованого навчання майбутніх учителів вживання англійських інтонацій у говорінні. Дослідження містить огляд мовних та мовленнєвих засобів – інтонацій англомовної комунікативної стратегії ухилення та пом'якшення в рамках прагмалінгвістики та методики викладання іноземних мов. Охарактеризовано набір релевантних інтонаційно-маркерів для двох основних тактик реалізації стратегії: ухилення від відповідальності та пом'якшення шляхом запитань, які відображають тенденцію британців до безконфліктного керованого спілкування.

Ключові слова: інтонація, інтонація, комунікативна стратегія, міжкультурне спілкування.

Вступ. Ефективне міжкультурне спілкування потребує обов'язкового врахування правил мовленнєвої поведінки носіїв мови, що вивчається. В комунікації, яка носить діяльнісний характер, співрозмовники виражають свої цілі, мотиви, цінності, установки, особистісні характеристики, певні психологічні якості тощо. Акт комунікації буде ефективним за умови правильного планування комунікативної діяльності, тобто належного вибору комунікативних стратегій та тактик. Ігнорування правил іноземної мовленнєвої поведінки, а перш за все звукового її аспекту, часто призводить до неправильного розуміння інтенцій мовця та невірної вираження власних комунікативних намірів. Врахування правил та норм мовленнєвої поведінки носіїв англійської мови є важливим у підготовці майбутніх учителів англійської мови, говоріння яких має бути близьким до еталонного та бути зразком правильної звукової культури англійського спілкування.

Мовленнєва поведінка британців регулюється низкою соціальних установок (attitudes) та норм. Основними цінностями англомовного соціуму є: гедонізм, толерантність, витримка, стриманість, прагнення до компромісу, орієнтація на успіх, формалізм, конкуренція, недоторканість особи на духовному та фізичному рівнях.

В англомовній комунікативній культурі є групи мовленнєвих стратегій, що забезпечують співрозмовникам можливість триматися безпечної дистанції та встановленого регламенту з метою забезпечення комфортної (безконфліктної) атмосфери спілкування. Обрання відповідних до норм та принципів комунікативної поведінки носіїв мовних та мовленнєвих засобів (інтонацій) забезпечує відповідність комунікативного наміру інструментам його реалізації, надає змогу здійснювати планування ефективного англомовного спілкування, уникаючи міжкультурних непорозумінь. Щоб уникнути таких комунікативних збоїв, а саме, бути здатним адекватно розуміти англомовне мовлення та робити власне максимально зрозумілим для її носія, майбутньому вчителю необхідно оволодіти певним обсягом англомовних лінгвосоціокультурних знань, до яких відносяться основні комунікативні стратегії та їх тактики.

Короткий огляд публікацій з теми. Поняття комунікативної стратегії та її реалізація досліджувались у

багатьох наукових сферах – дискурсивний аналіз, прикладна лінгвістика, навчання іноземної мови, білінгвальна освіта тощо починаючи з 1970-тих років ХХ ст..

Одним з перших досліджень стала праця Larry Selinker, який у своїй статті *Interlanguage* (1972) [10] вжив термін «комунікативна стратегія», який викликав значний інтерес серед науковців: Е. Tarone [11], Faerch and Kasper [7], які доповнили його визначення, наголосивши на доцільності планування мовленнєвої поведінки в залежності від комунікативної інтенції та середовища.

До інших ґрунтовних праць, присвячених мовленнєвим стратегіям та тактикам відносяться: дослідження основ комунікативного акту (Л. Л. Фьодорова, Т. Г. Винокур, Е. Bialystok [5], Е. А. Maleki [9], Varadi; психолінгвістичні особливості мовленнєвого впливу (В. Н. Панкратов, С. Г. Агапова, І. В. Беляєва); релевантність обрання лінгвістичних засобів реалізації комунікативних стратегій (Е. Берн, Й. А. Стернін).

Культура іноземного спілкування та лінгвосоціокультурні знання, які є основою для виділення комунікативних стратегій, розглядалися такими дослідниками (В. В. Воробйов, Т. В. Гончарук, Г.В. Єлізарова [2], Т. В. Ларіна, В. А. Маслова, С. Г. Тер-Мінасова [4], К. Fox [8], Е. Т. Hall та М. L. Hall та ін.). Багато з них визнавали інтонацію як один з головних індикаторів рівня сформованості іноземної вимовної культури, в основі якої є мовленнєва поведінка.

Вивчення комунікативних «збоїв» міжкультурного спілкування (В. В. Красних, Ю. Б. та А. П. Кузьменко-ви, Ж. В. Ніколаєва) довело, що основною їх причиною є розбіжності між семантичними та прагматичними значеннями мовленнєвих засобів, а інтонація поряд з лексичним складом та граматичною будовою, є основним засобом перетворення семантичного ланцюга мовлення у смислове (Е. Я. Антипова, Ю. А. Дубовський, М. І. Жинкін, Т. Є. Єременко, А. А. Калита, С.В. Кодзасов, Л. К. Цеплітис, D.Brazil, J. D. O'Connor, J. Kelly та ін.).

Реалізація навчання комунікативних стратегій була у фокусі уваги Dörnyei [6]; Faerch and Kasper, 1986 [7]; Maleki, 2010 [9]; Thurrell; Tarone, 1980 [11], Willems, 1987 [12], які довели можливість і необхідність їх вивчення методами дрилу та значної мовленнєвої інтеракції, підкресливши значний потенціал знань норм та

принципів іншомовної комунікативної поведінки для покращання якості сучасної мовної освіти.

Не зважаючи на достатню кількість досліджень, присвячених різним аспектам комунікативних стратегій та їх мовним засобам, немає праць, які відображають інтонаційний аспект їх реалізації для професійно-орієнтованих потреб майбутніх учителів англійської мови.

У наших попередніх статтях ми вже розглядали англомовні комунікативні стратегії дистанціювання, мовленнєвої підтримки та натяку паралельно з їх релевантними інтонаціями.

Логічним продовженням комунікативної стратегії натяку є стратегія забезпечення меншої категоричності англомовних тверджень, критичних зауважень чи порад шляхом їх вбрання у ввічливу оболонку, яка дозволить обом співрозмовникам зберегти своє «обличчя» та відчуття «рґівасу».

Мета. Це дослідження присвячене аналізу інтонаційного аспекту реалізації комунікативної стратегії ухилення та пом'якшення для навчання майбутніх учителів англійської мови, а саме відбору активних інтонаційних інструментів – інтоном (одиниць навчання інтонації) у комплексі з релевантними мовними засобами.

Відповідно, завданнями статті є: актуалізація поняття комунікативної стратегії та її основних видів, визначення основних тактик та прийомів комунікативної стратегії ухилення та пом'якшення у взаємозв'язку з відповідними інтонаціями-маркерами та мовними засобами (вставні слова, кліше, граматичні структури і т.ін.).

Методи. Серед застосованих методів дослідження зазначимо: критичний аналіз літературних джерел (ретроспективне вивчення вітчизняного й зарубіжного досвіду включно); вивчення і узагальнення позитивного досвіду роботи викладачів практичної фонетики, практики усного та писемного мовлення, методики викладання іноземних мов, які досягли позитивних результатів у навчально-виховному процесі.

Результати та їх обговорення. Проаналізувавши складну структуру лінгво-соціокультурної компетентності, ми відібрали соціолінгвістичні знання, необхідні для успішного формування професійної фонологічної компетенції, а саме: мовні та мовленнєві засоби з національно-культурною специфікою різних рівнів (граматичні структури, сталі вирази, кліше), які є основою для реалізації комунікативних стратегій, до яких ми відібрали необхідні інтонації. Під час навчання англійської інтонації майбутніх педагогів ми також враховуємо соціокультурні знання (теми «табу», безпечні теми спілкування) і соціальні знання (культуро-специфічні правила та норми спілкування, стандартизовані моделі комунікативної поведінки).

Не існує універсального визначення поняття «комунікативна стратегія». У широкому сенсі комунікативну стратегію розуміють як надзавдання мовлення, що керується практичними цілями мовця. Комунікативна стратегія мовлення є способом реалізації задуму, і передбачає відбір фактів та їх подання у певному висвітленні для впливу на інтелектуальну, вольову та емоційну сферу адресата.

Ф. С. Бацевич розглядає комунікативну стратегію як

оптимальну реалізацію інтенцій мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, тобто контроль і вибір дієвих ходів спілкування та гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації [1, с.133]. У нашому дослідженні ми розуміємо *комунікативну стратегію* як сукупність мовних та мовленнєвих засобів, що вживаються для досягнення визначеної мети спілкування та попередження виникнення мовленнєвих “збоїв”, які виникають у результаті розбіжностей культурних норм [3, с. 193]. З визначення терміну випливає, комунікативні стратегії можна віднести до соціолінгвістичних знань з національно-культурною специфікою.

Для англомовного суспільства не характерно вдаватися до емоцій, які англійці сприймають як загрозу рівному перебігу розмови та безконфліктній атмосфері. Подвійний характер побутової англомовної поведінки виявляється у тенденції до багатослівності поряд з невисокою інформативністю; значному використанні експресивно-оцінювальних засобів спілкування, які свідчать про ритуальну увагу до співрозмовника поряд з нейтральним (частіше формально-байдужим) ставленням до нього, з одного боку, та прагненням приховати власні (реальні) почуття з іншого. Британці вважають, що людина може свідомо керувати як перебігом бесіди, так і власними емоціями.

Прагнення до позитивної взаємодії та “збереження обличчя” виявляється у постійному звертанні до тактики “small talk”, коли співрозмовники легко, невимушено та неформально спілкуються на певну тривіальну тему, вживаючи стереотипні фрази. При цьому не переслідуються жодна комунікативна мета. Ця тактика має на меті встановлення комфортного психологічного клімату, демонстрацію позитивного ставлення до співрозмовника, регуляцію комунікативного міжособистісного простору.

Основними комунікативними стратегіями британців є: дистанціювання; натяк, комунікативна підтримка співрозмовника; ухилення та пом'якшення; прагнення до підтримки бесіди; структурна організація фреймових фраз комунікативного контакту; тематична організація комунікативного контакту. Вони реалізуються у виборі певних тактик, прийомів мовленнєвої поведінки та відповідних мовних і мовленнєвих засобів, до останніх відносяться інтонації.

Стратегія ухилення є логічним продовженням стратегії натяку. Щоб не образити англомовного співрозмовника важливо вміти пом'якшувати категоричні твердження, критичні зауваження, пораду або ставлення до предмету обговорення чи співрозмовника – реалізувати комунікативну стратегію, що є винятково важливим аспектом підготовки вчителя іноземної мови.

Перед представленням прикладів реалізації КС ухилення та пом'якшення зазначимо, що до найбільш релевантних їй інтоном-маркерів відносяться:

Інтонама 1: Low / High Pre-head + Descending Stepping head + Low Fall + Low tail.

Examples: The 'work is 'done ,perfectly. ~ This ,is desirable Kate.

Інтонама 1 a: Low Pre-head + Low Head / No head + Low Fall + Low Tail.

Examples: ,No. He's ,got your ,book.

Інтонама 2: Low / High Pre-head + Stepping head +

Low Rise + tail (up to a medium pitch).

Examples: He 'won't ,do it. 'Does she 'like when an 'ex-ercise is ,short?

Інтонема 2 а: Low Pre-head / No Head + Low Head / No head + Low Rise + Low Tail (up to a medium pitch).

Examples: ,Gradually. He can a ,voide it.

Інтонема 5: Low Pre-head + Falling/ Sliding Head + Fall – Rise (Undivided) + Medium-pitched Tail.

Examples: 'You could have for'gotten. We 'didn't real-ly' mean it!

Інтонема 5а: Low Pre-head + Fall – Rise (Divided) + medium-pitched Tail.

Examples: ,Come ,on. I am 'sure we 'had to ,change the ,tense.

Пом'якшення можна досягти двома шляхами: максимална персоналізація чи суб'єктивізація своєї точки зору або навпаки, узагальнення думки – перенесення акценту на загальноприйнятну думку з метою приховування власного ставлення. Такі комунікативні прийоми не містять загрози свободі власних комунікативних дій чи діям англомовного співрозмовника, який усвідомлює необхідність дотримання норм, порядку та законів як істину, яка не обговорюється. Прийом суб'єктивізації також використовується щоб підкреслити виразність, відкритість та власну зацікавленість у мовленнєвому акті. Таким чином, «я-висловлювання / I-message» набувають значного формального значення в англомовній комунікації та домінують над «ти-висловлювання / You-message».

Так, наприклад, якщо учень неухважний на уроці та не слухає вчителя, доречно вдатися до описаної вище стратегії та сказати: «I 'want you to ,listen to me, 'David», - в основі інтонема 2 з ядром – Low Rise, замість «You are 'not at ,tentive David» - інтонема 1, з ядром Low Fall. Інтонема 2, як бачимо, є більш комунікативно ефективною та доречною ніж інтонема 1 для вираження м'якого докору чи зауваження.

Ця комунікативна стратегія реалізується також для пом'якшення категоричних спонукальних виразів.

Замість наказових речень у вчительській практиці доцільніше користуватися питальними реченнями та спонукальними. Наприклад, замість прямого наказу «Read the ,sentence Mary» доцільніше сказати: «'Would you 'read the ,sentence ,Mary». При цьому інтонема 1, яка виражає категоричний наказ у першому прикладі, поступається місцем інтонеми 5а, яка виражає спонукання, звучить ввічливо та заохочуюче.

Стратегія ухилення передбачає використання певних мовних засобів, на які накладаються інтонеми 1, 1а, 2, 2а, 5 та 5а (мовленнєві засоби). Інтонеми 1 та 1а вживаються значно рідше, оскільки надають висловлюванню більш категоричного звучання. Серед основних мовних засобів є так звані softening devices: вставні фрази, стійкі звороти, безособові речення, питання-ствердження, пасивний стан, які зменшують різкість висловлювань та роблять їх менш прямолінійними.

В межах стратегії ухилення та пом'якшення можна виділити дві основні тактики: тактика ухилення від відповідальності (пом'якшення стверджувальних речень) та тактика пом'якшення шляхом запитань.

Перша тактика передбачає досягнення ухилення від відповідальності (пом'якшення) використовуючи 2 прийоми: прийом представлення твердження як власної думки – *суб'єктивізація* /personalising) та прийом представлення твердження як *узагальнення* /generalising.

Прийом *суб'єктивізації*: з метою згладжування категоричності поради або думки вживаються вставні слова чи фрази, сталі звороти, які забезпечують адресату можливість сприймати таке твердження просто як власний погляд мовця і, відповідно, отримати шанс прийняти чи оскаржити його. У такий спосіб знижується ступінь впливу на співрозмовника, який отримує більше власного «простору» для комунікативної реакції.

Представимо набір «пом'якшувальних» мовних засобів прийому суб'єктивізації паралельно з релевантними інтонемами-маркерами (таблиця 1)

Таблиця 1. Мовні та мовленнєві засоби реалізації тактики суб'єктивізації комунікативної стратегії ухилення та пом'якшення

Мовні засоби (лексичні та граматичні засоби)	Приклади мовних засобів	Мовленнєві засоби (інтонеми)
Mind /view phrases	to `my ,mind, in 'my o ,pinion / ,view, from my point of ,view etc.	Intonemes 2, 2a, 5a.
as- phrases	as ,far as I ,know, as 'far as I'm con ,cerned, as I ,see it, ,as for ,me etc.	Intonemes 2, 2a, 5a.
if-phrases	for ,give me if I'm ,wrong, if I'm ,not mis ,aken, if ,you ask ,me etc.	Intonemes 2, 2a, 5a.
Fillers and parentheses	well, `personally, to`my mind, it seems to me, really, I ,sort of think etc.	Intonemes 1, 2, 2a, 5, 5a.

Приклад 1: If ,you ,ask me, Ithis 'sentence is ,odd in your conc ,lusion Mary (Intoneme 2a, 1).

Цей прийом стане в особливій нагоді вчителям, які мають часто радити своїм учням та вказувати їм на певні недоліки їх навчальної діяльності.

Щоб приховати негативне ставлення до предмету розмови достатньо перенести акцент на мовця, і у такий спосіб, ухилитись від відповідальності за

об'єктивність власного висловлювання. Мовними засобами такого прийому виступають дієслова мислення: think, feel, guess, reckon у поєднанні з дієсловами говоріння: say, point out, mention, а також часто – «I'd like to-phrases». В результаті маємо менш категоричне висловлювання суб'єктивного характеру. Інтонемами-маркерами таких висловлювань будуть комбінації інтоном, в основі яких ядрні тони – Low Rise, Fall-

Rise. Так, у наступному прикладі ми пропонуємо вживати інтоному 2 а у першій синтагмі, інтоному 5 у другій, а у фінальній синтагмі вживається інтонома 1 з основою Low Fall.

Приклад: I'd like to point out that I feel it could be wrong to finish the composition with this quote.

Додаткового пом'якшення можна досягти за допомогою вживання вставних слів (філерів) та вставних фраз. При цьому потрібно пам'ятати, що у повсякденному спілкуванні носії англійської мови частіше вживають вставну фразу «I think», при цьому вживаючи інтономи 5, 2а, а для потреб формального спілкування вдаються до вживання «opinion-» та «as-phrases», які «вдягають» в інтономи 2, 2а, 5 чи 5а.

Приєм представлення твердження як узагальнення /generalizing: висловлюючи власну критику британці часто вживають безособові речення на основі пасивного стану. З метою применшення догматичності власної думки, коли є потреба дати пораду, виразити наказ чи заборону, доречно почати речення з фраз, які зазвичай використовуються перед представленням загальновідомого факту. Приклад: It is well known/ They say that it is common to start negotiations with a small talk. Релевантними інтонами знову виступають 5, 5а, 2 чи 2а.

Для пом'якшення висловлювань також є ефективними слова, що виражають ймовірність (perhaps, by (any) chance, happen/seem/turn out/ appear/(un) likely та ін., які надають критичному висловлюванню, скарзі чи вибаченню відтінок різного рівня можливості чи ймовірності.

Приклад: It is widely accepted that body language appears to be the first aspect perceived by a listener.

Зазвичай, найбільш оперативні доцільними інтонами вважаються ті, в основі яких Fall-Rise, Low Rise. В інших випадках синтагми з вставними словами не відокремлюються інтонаційно та зливаються з інтонаційним малюнком усього речення.

Приклад: The students are not supposed to use their mobiles in the classroom.

Друга тактика комунікативної стратегії пом'якшення та ухилення має в основі прийом використання питань з метою ухилення від висловлювання власних думок напряму, надаючи висловлюванню більш м'який, непрямий характер. Така тактика сприяє безконфліктному обміну думками та отриманню потрібної інформації, а також сприймається як більш ввічлива. Цей прийом дозволяє суттєво зменшити різкість наказів, уникнути відчуття дискомфорту висловлюючи прохання, побажання чи пораду. Ще одним аргументом на користь користування тактикою пом'якшення шляхом запитань є можливість створення для співрозмовника відчуття наявності потенційного вибору, полегшуючи у такий спосіб можливу відмову.

Виділимо наступні *прийоми* цієї тактики: прийом пом'якшення прямих спонукальних висловлювань та прийом пом'якшення спонукань, представлених у формі запитань.

В англійській мові для згладжування різкості наказів, прохань та тверджень широко використову-

ються спеціальні та загальні питання. Спеціальні питання при цьому вживаються у заперечній формі, що надає їм ненав'язливого характеру та дозволяє зберегти відчуття «privacy».

Приклад: Why don't you review the rule first? Why don't you give your interim summary for check?

Основними інтонами у таких «м'яких» наказах будуть універсальні 2, 2а, 5, 5а.

Загальні питання надають співрозмовнику можливість погодитись або відмовитись, у стверджувальній формі вони звучать як більш дистанційовані, ненав'язливі. Заперечні форми загальних питань мають ефект переконування.

Приклад: Would it be easier to place your table here? (more distancing, open question)

Wouldn't it be easier to place your table here? (persuasive question)

В мовленнєвій поведінці британців форма прохання без заперечення може виражати не лише ввічливе прохання, а й наказ: Could I see your home-task now? При цьому суб'єктно – орієнтовані питання типу «Can I/ Could I» вважаються більш ввічливими ніж питання-спонукання «Can you». Ігнорування цих соціолінгвістичних знань призводить до розбіжностей між семантичними та прагматичними значеннями під час спілкування, і більш того, вживаючи невідповідних інтоном легко спотворити власний комунікативний задум та справити враження недостатньо ввічливої та нав'язливої людини.

Прийом пом'якшення спонукань, представлених у формі запитань, передбачає вживання декларативних та розділових питань. Така граматична форма запитань активно застосовується за потреби отримання довідки, приватної інформації, вираження прохання. До найбільш актуальних інтоном, які вживаються з питаннями, що мають форму стверджувальних речень, відносяться інтономи з основою Low Rise. В розділових питаннях потрібно бути обережним з «tag» частиною, де найбільш ввічливими інтонаційними варіантами будуть інтономи 2, 2а, 5, 5а, які пом'якшують наказ чи прохання.

Приклад: Take it to the principal's room, will you? Take it to the principal's room or will you?

Висновки. Ефективне навчання міжкультурного спілкування вимагає врахування правил та норм мовленнєвої поведінки народу, мова якого вивчається. Залучення знань про комунікативні стратегії з їх обслуговуючими інтонами-маркерами у процес навчання майбутніх учителів англійської мови або будь-яких інших фахівців забезпечить їх більш ефективну та професійну підготовку, яка враховує соціокультурний компонент. Уміння оперувати інтонаційними інструментами реалізації тактик комунікативної стратегії ухилення та пом'якшення – набором інтоном на основі Low Rise, Fall-Rise та Low Fall у комплексі з відповідними мовними засобами забезпечує можливість правильно розуміти комунікативні інтенції носія і реагувати на них належним чином, демонструючи високу звукову культуру спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Основы коммуникативной лингвистики: учебник / Флорій Сергійович Бацевич. – 2-ге вид., доп. – К.: ВЦ "Академія", 2009. – 376 с.
2. Елизарова Г. В. Культура и обучение иностранным языкам / Г. В. Елизарова. – СПб.: Каро, 2005 – 352 с.
3. Кузьменковы Ю. и А. Английский язык для межкультурного общения / Ю. и А. Кузьменковы. – М.: Издательство Московского Университета, 2013. – 276 с.
4. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация: учеб. пособие / С. Тер-Минасова. – Москва: Слово / Slovo, 2000. – 624 с.
5. Bialystok, E. (1990): *Communication Strategies*. Oxford: Blackwell, 195 p.
6. Dörnyei, Z. (1995): On the Teachability of Communication Strategies. *TESOL Quarterly* 29/1. 55 – 85
7. Faerch, C. & G. Kasper. (1986): Strategic competence in foreign language teaching. In G. Kasper (Ed.), *Learning, Teaching and Communication in the Foreign Language Classroom*. Aarhus: Aarhus University Press, 179 – 193.
8. Fox K. *Watching the English. The Hidden Rules of English Behaviour* / K. Fox. – London. Hodder. – 2004.
9. Maleki, A.: *Techniques to Teach Communication Strategies. Journal of Language – 2010. Teaching and Research* 1/5. 640 – 646.
10. Selinker L., *Interlanguage, IRAL; International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 10:3 (1972) p. 209 – 241.
11. Tarone E. (1980): Communication strategies, foreigner talk, and repair in interlanguage. *Language Learning* 30 (2), 417 – 431.
12. Willems, G. (1987): Communication strategies and their significance in foreign language teaching. *System* 15 (3), 351 – 364.

REFERENCES

1. Batsevych F.S. *Basics of communicative linguistics: textbook* / F.S. Batsevych – the second edition, expanded. – Kyiv.: PC "Academy", 2009. – 376 p.
2. Yelizarova H.V. *Culture and Teaching foreign languages* / H.V. Yelizarova. – Publisher.: Karo, 2005. – 352 p.
3. Kuzmenkova Yu. and Kuzmenkov A. *ABCs of Effective communication*. – Moscow: Moscow University Press, 2013. – 276 p.
4. Ter-Minasova Svetlana. *Language and Intercultural communication*. – SLOVO, Moscow, 2000 – 624 p.

English communicative strategy of evasion and mitigation: intonation aspect**N. V. Huryna**

Abstract. The article highlights the necessity of including sociolinguistic knowledge with national and cultural specifics in the professionally-oriented training of future teachers to use English intonation in speech. The study contains the overview of linguistic and speech means of the English-language communicative strategy of evasion and mitigation in the framework of pragmalinguistics and foreign languages teaching methodology. A set of relevant intoneme-markers is analysed within the two main tactics of the strategy: evasion of responsibility and mitigation by questions, which reflect the national tendency of the British to convey conflict-free governed communication.

Keywords: *Intonation, intoneme, communicative strategy, cross-cultural communication.*